

I

(Resoluties, aanbevelingen en adviezen)

AANBEVELINGEN

RAAD

AANBEVELING VAN DE RAAD

van 9 juli 2019

over het nationale hervormingsprogramma 2019 van België en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2019 van België

(2019/C 301/01)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name de artikelen 121, lid 2, en 148, lid 4,

Gezien Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad van 7 juli 1997 over versterking van het toezicht op begrotings-situaties en het toezicht op en de coördinatie van het economisch beleid ⁽¹⁾, en met name artikel 5, lid 2,

Gezien de aanbeveling van de Europese Commissie,

Gezien de resoluties van het Europees Parlement,

Gezien de conclusies van de Europese Raad,

Gezien het advies van het Comité voor de werkgelegenheid,

Gezien het advies van het Economisch en Financieel Comité,

Gezien het advies van het Comité voor sociale bescherming,

Gezien het advies van het Comité voor de economische politiek,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Op 21 november 2018 heeft de Commissie haar goedkeuring gehecht aan de jaarlijkse groeianalyse en daarmee de aanzet gegeven tot het Europees Semester 2019 voor coördinatie van het economisch beleid. Daarin wordt terdege rekening gehouden met de Europese pijler van sociale rechten, die op 17 november 2017 door het Europees Parlement, de Raad en de Commissie werd geproclameerd. De prioriteiten van de jaarlijkse groeianalyse zijn op 21 maart 2019 door de Europese Raad bekrachtigd. Op 21 november 2018 heeft de Commissie op grond van Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad ⁽²⁾ ook het waarschuwingsmechanismeverslag aangenomen, waarin zij België niet heeft genoemd als een van de lidstaten die aan een diepgaande evaluatie zullen worden onderworpen. Tevens heeft de Commissie op die datum een aanbeveling voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone aangenomen, die op 21 maart 2019 door de Europese Raad is bekrachtigd. Op 9 april 2019 heeft de Raad de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone ⁽³⁾ (“aanbeveling voor 2019 voor de eurozone”) aangenomen, die vijf aanbevelingen voor de eurozone (“de aanbevelingen voor de eurozone”) bevat.

⁽¹⁾ PB L 209 van 2.8.1997, blz. 1.

⁽²⁾ Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden (PB L 306 van 23.11.2011, blz. 25).

⁽³⁾ PB C 136 van 12.4.2019, blz. 1.

- (2) Als lidstaat die de euro als munt heeft en in het licht van de grote onderlinge verwevenheid tussen de economieën van de economische en monetaire unie dient België ervoor te zorgen dat volledig en tijdig uitvoering wordt gegeven aan de aanbeveling voor 2019 voor de eurozone, die wordt weergegeven in de aanbevelingen 1 tot en met 4 hieronder. In het bijzonder zullen maatregelen ter verbetering van diensten helpen om de eerste aanbeveling voor de eurozone op te volgen wat veerkrachtige dienstenmarkten betreft, zullen maatregelen ter verbetering van de houdbaarheid, efficiëntie en samenstelling van de overheidsfinanciën alsmede de benutting van meevallers voor het terugdringen van de overheidsschuld helpen om te voldoen aan de tweede aanbeveling voor de eurozone wat het bevorderen van investeringen, het verbeteren van de overheidsfinanciën en het opnieuw aanleggen van begrotingsbuffers betreft, en zullen maatregelen om het arbeidsmarktbeleid doeltreffender te maken bijdragen tot het opvolgen van de derde aanbeveling voor de eurozone wat het ondersteunen van succesvolle arbeidsmarkttransities betreft.
- (3) Op 27 februari 2019 is het landverslag 2019 voor België gepubliceerd. Daarin werd de vooruitgang beoordeeld die België bij het opvolgen van de op 13 juli 2018 door de Raad aangenomen landspecifieke aanbevelingen ⁽⁴⁾ heeft gemaakt, alsmede het gevolg dat is gegeven aan de landspecifieke aanbevelingen die in de jaren voordien werden goedgekeurd, en de vooruitgang die België in de richting van zijn nationale Europa 2020-doelstellingen heeft geboekt.
- (4) Op 26 april 2019 heeft België zijn nationale hervormingsprogramma 2019 en zijn stabiliteitsprogramma 2019 ingediend. Om met de onderlinge verbanden tussen beide programma's rekening te houden, zijn deze tegelijkertijd geëvalueerd.
- (5) De betrokken landspecifieke aanbevelingen zijn meegenomen in de programmering voor de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESI-fondsen) voor de periode 2014-2020. Op grond van artikel 23 van Verordening (EU) nr. 1303/2013 van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁵⁾ kan de Commissie een lidstaat verzoeken zijn partnerschapsovereenkomst en de desbetreffende programma's opnieuw te bezien en wijzigingen daarop voorstellen indien dit nodig is om de uitvoering van de betrokken aanbevelingen van de Raad te ondersteunen. De Commissie heeft in richtsnoeren met betrekking tot de toepassing van de maatregelen die de effectiviteit van de ESI-fondsen koppelen aan gezonde economische governance nader aangegeven hoe zij van die bepaling gebruik zal maken.
- (6) België valt momenteel onder het preventieve deel van het stabiliteits- en groeipact en is onderworpen aan de schuldregel. In haar stabiliteitsprogramma 2019 rekent de regering met een geleidelijke verbetering van het nominale saldo van een tekort van 0,7 % van het bruto binnenlands product (bbp) in 2018 naar 0,0 % van het bbp in 2022. Op basis van het herberekend structureel saldo ⁽⁶⁾ is het niet de bedoeling dat de middellangetermijndoelstelling voor de begroting, die is vastgesteld op een structureel begrotingsevenwicht, over de periode van het stabiliteitsprogramma 2019 wordt gehaald. Na in 2014 te hebben gepiekt op bijna 107 % van het bbp en in 2018 te zijn gedaald tot 102 % van het bbp, zal de overheidsschuld-quote volgens het stabiliteitsprogramma 2019 naar verwachting uiterlijk in 2022 tot 94 % dalen. Het macro-economische scenario dat aan die begrotingsprognoses ten grondslag ligt, is plausibel. Tegelijk zijn de maatregelen die nodig zijn om vanaf 2020 de geplande tekortdoelstellingen te ondersteunen, niet gespecificeerd, wat ertoe bijdraagt dat het structurele saldo in 2020 bij ongewijzigd beleid volgens de voorjaarsprognoses 2019 van de Commissie zal verslechteren.
- (7) Op 5 juni 2019 heeft de Commissie een overeenkomstig artikel 126, lid 3, van het Verdrag opgesteld verslag uitgebracht omdat België zich in 2018 niet aan de schuldregel heeft gehouden. In het verslag werd na een beoordeling van alle relevante factoren geconcludeerd dat de huidige analyse niet volledig uitsluitel geeft over de vraag of aan het schuld criterium van het Verdrag en Verordening (EG) nr. 1467/1997 is voldaan.
- (8) In zijn stabiliteitsprogramma 2019 bevestigt België het verzoek dat het in zijn ontwerpbegrotingsplan 2019 heeft gedaan om gebruik te maken van de flexibiliteit in het kader van het preventieve deel overeenkomstig het "Gemeenschappelijk overeengekomen standpunt over flexibiliteit binnen het stabiliteits- en groeipact", dat op 12 februari 2016 door de Raad was goedgekeurd. België heeft verzoekt om een tijdelijke afwijking van 0,5 % van het bbp van het aanpassingstraject in de richting van de middellangetermijndoelstelling voor de begroting met het oog op de uitvoering van grote structurele hervormingen met een positief effect op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op lange termijn. De structurele hervormingen hebben betrekking op een pensioenhervorming, een "taxshift", een hervorming van de vennootschapsbelasting, een hervorming van de arbeidsmarkt en een hervorming van het openbaar bestuur. De voorjaarsprognoses 2019 van de Commissie bevestigen dat België in 2019 de minimumbenchmark in acht neemt en voor een veiligheidsmarge zorgt met betrekking tot de drempel van

⁽⁴⁾ PB C 320 van 10.9.2018, blz. 1.

⁽⁵⁾ Verordening (EU) nr. 1303/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds, het Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij en algemene bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1083/2006 van de Raad (PB L 347 van 20.12.2013, blz. 320).

⁽⁶⁾ Conjunctuurgezuiverd begrotingssaldo, ongerekend eenmalige en tijdelijke maatregelen, herberekend door de Commissie volgens de gezamenlijk overeengekomen methode.

het tekort van 3 % van het bbp. Alle maatregelen zijn nu volledig wettelijk vastgesteld, met uitzondering van de hervorming van het openbaar bestuur. Gezien de aard ervan, en met name de taxshift en de hervorming van de vennootschaps-belasting, zijn er nog steeds onzekerheden over de gevolgen ervan op korte termijn, vooral gezien het niet begrotingsneutrale karakter ervan, waardoor de begrotingssituatie is verslechterd. Niettemin hebben de maatregelen het groeipotentieel van de economie versterkt, het werkloosheidspercentage verlaagd en de risico's van macro-economische onevenwichtigheden verminderd, hetgeen een positief effect heeft gehad op de houdbaarheid van de schuld op middellange tot lange termijn. Op basis daarvan kan worden geoordeeld dat België in aanmerking komt voor de gevraagde tijdelijke afwijking met 0,5 % van het bbp in 2019, mits het de overeengekomen hervormingen adequaat implementeert, hetgeen zal worden gemonitord in het kader van het Europees Semester.

- (9) Op 13 juli 2018 heeft de Raad België aanbevolen ervoor te zorgen dat het nominale groeipercentage van de netto primaire overheidsuitgaven ⁽⁷⁾ in 2019 niet hoger ligt dan 1,8 %, hetgeen neerkomt op een jaarlijkse structurele aanpassing van 0,6 % van het bbp. Aangezien België in aanmerking komt voor de gevraagde tijdelijke afwijking van 0,5 % van het bbp op grond van de clausule inzake structurele hervormingen, kan de vereiste structurele aanpassing voor 2019 worden verminderd tot 0,1 % van het bbp, wat overeenstemt met een nominaal groeipercentage van de primaire netto-uitgaven dat niet hoger ligt dan 2,8 % in 2019. Op basis van de voorjaarsprognoses 2019 van de Commissie is er een risico van een significante afwijking van het aanbevolen aanpassingstraject in de richting van de begrotingsdoelstelling op middellange termijn in 2018 en 2019 samen.
- (10) Voor 2020 zou, aangezien de overheidsschuldquote van België meer dan 60 % van het bbp bedraagt en de verwachte output gap 0,1 %, de nominale groei van de netto primaire overheidsuitgaven op niet meer dan 1,6 % mogen uitkomen, in overeenstemming met de structurele aanpassing van 0,6 % van het bbp, die resulteert uit de gezamenlijk overeengekomen aanpassingsmatrix van vereisten in het kader van het stabiliteits- en groeipact. Op basis van de voorjaarsprognoses 2019 van de Commissie is er bij ongewijzigd beleid een risico dat er in 2020 een significante afwijking van dat vereiste zal optreden. België zal volgens de voorlopige prognoses in 2019 en 2020 niet aan de schuldregel voldoen. Over het geheel genomen is de Raad van oordeel dat vanaf 2019 de nodige maatregelen moeten worden genomen om te voldoen aan de bepalingen van het stabiliteits- en groeipact. Het zou van belang zijn dat eventuele meevallers worden gebruikt om de overheidsschuldquote verder te verminderen. De houdbaarheid van de Belgische publieke financiën op middellange en lange termijn blijft in gevaar door de combinatie van een hoge schuldquote en de verwachte stijging van de kosten van de vergrijzing, met name in verband met pensioenen en langdurige zorg. In 2015 is een reeks pensioenhervormingen in wetgeving vastgelegd, waardoor de wettelijke pensioengerechtigde leeftijd is verhoogd van 65 tot 66 jaar vanaf 2025 en tot 67 jaar vanaf 2030. Bovendien werden ook de leeftijds- en anciënniteitsvereisten voor vervroegde uittreding aangescherpt. Niettemin zouden de overheidsuitgaven voor pensioenen tussen 2016 en 2070 nog met 2,9 procentpunten van het bbp stijgen, vooral in de komende twee decennia. Bovendien blijven de voorwaarden voor vervroegde uittreding voor verscheidene grote groepen ambtenaren gunstiger dan de standaardvoorwaarden. Verwacht wordt dat de publieke uitgaven voor langdurige zorg tussen 2016 en 2070 met 1,7 procentpunten van het bbp zullen stijgen, een stijging die boven het gemiddelde ligt en waarvan het beginniveau reeds een van de hoogste in de Unie is. De organisatorische versnippering van de langdurige zorg, met momenteel over verschillende administratieve niveaus verspreide bevoegdheden, vormt een uitdaging voor een aantal dimensies van de efficiëntie van de uitgaven, waardoor het netto effect van de recente overdracht van verantwoordelijkheden nog niet duidelijk is. Versterking van de governance zou bijdragen tot het bereiken van de beoogde efficiëntiewinst. Mogelijk is er ruimte om de zorgmix te optimaliseren om de kostenefficiëntie van het systeem voor langdurige zorg te verhogen.
- (11) De samenstelling en de doeltreffendheid van de publieke uitgaven kunnen worden verbeterd om ruimte te scheppen voor meer publieke investeringen. Ondanks een recente daling behoren de totale uitgaven als percentage van het bbp in België nog steeds tot de hoogste in de eurozone. Het hoge niveau van de publieke uitgaven doet denken dat er ruimte is voor een meer uitgavengebaseerde begrotingsaanpassing. Gezien het hoge niveau van de publieke uitgaven doen de resultaten van bepaalde beleidsmaatregelen en de kwaliteit van bepaalde publieke diensten vragen rijzen over kostenefficiëntie. Uitgaventoetsingen en beleidsevaluaties kunnen België helpen om prioriteiten te stellen en de efficiëntie van de publieke uitgaven te verbeteren. Bovendien zouden uitgaventoetsingen kunnen worden gebruikt om de efficiëntie te beoordelen van de indirecte publieke steun voor onderzoek en ontwikkeling in het bedrijfsleven, die als percentage van het bbp een van de hoogste is in de Unie en vorig jaar nog is toegenomen. De federale en gewestelijke overheden hebben onlangs belangstelling getoond voor de integratie van de uitgaventoetsing in hun begrotingsmechanisme.

⁽⁷⁾ De netto primaire overheidsuitgaven bestaan uit de totale overheidsuitgaven exclusief rente-uitgaven, uitgaven in het kader van programma's van de Unie die volledig met inkomsten uit Uniefondsen worden gefinancierd en niet-discretionaire veranderingen in de uitgaven voor werkloosheidsuitkeringen. Nationaal gefinancierde bruto-investeringen in vaste activa worden gespreid over een periode van vier jaar. Er wordt rekening gehouden met discretionaire inkomstenmaatregelen of bij wet verplicht gestelde inkomstenstijgingen. Eenmalige maatregelen aan zowel de inkomsten- als de uitgavenzijde worden uitgevlakt.

- (12) De begrotingscoördinatie tussen de entiteiten is momenteel niet flexibel genoeg om ruimte te scheppen voor publieke investeringen in grootschalige projecten. Een doeltreffende begrotingscoördinatie is essentieel in een federale lidstaat als België, waar een groot deel van de uitgavenbevoegdheid aan subnationale overheden is overgedragen. Er is nog steeds geen formele overeenkomst over jaarlijkse doelstellingen op alle niveaus van de overheid, ondanks de in 2013 ondertekende samenwerkingsovereenkomst, hetgeen de begrotings-coördinatie bemoeilijkt. In tegenstelling tot de praktijk bij eerdere stabiliteitsprogramma's, toen het Overlegcomité nota nam van het begrotingstraject, hebben alle overheidsniveaus het in het stabiliteitsprogramma 2018 gepresenteerde algemene begrotingstraject goedgekeurd en de verwezenlijking van de begrotingsdoelstellingen in 2020 voor alle overheidsniveaus ondersteund. Deze goedkeuring vergrootte weliswaar de geloofwaardigheid van het totale traject, maar er was geen formeel akkoord over de jaarlijkse begrotingsdoelstellingen op elk overheidsniveau. Een gebrek aan overeenstemming over de doelstellingen op elk overheidsniveau kan de levensvatbaarheid van het algemene traject naar de middellangetermijndoelstelling ondermijnen. Bovendien kan hierdoor de afdeling Financieringsbehoeften van de Overheid van de Hoge Raad van Financiën de naleving van deze doelstellingen niet effectief monitoren. Het stabiliteitsprogramma 2019 bevat slechts indicatieve algemene en tussentijdse begrotingsdoelstellingen, aangezien er op 26 mei 2019 op federaal niveau en op het niveau van de Gewesten en Gemeenschappen verkiezingen hebben plaatsgevonden.
- (13) De recente economische groei heeft geleid tot banengroei, en de werkgelegenheid is op het hoogste niveau van de afgelopen tien jaar. Toch blijft de overgang van inactiviteit of werkloosheid naar werk laag en ligt België niet op schema om zijn Europa 2020-werkgelegenheidsdoelstelling van 73,2 % te halen. Er bestaan nog steeds grote gewestelijke verschillen op de arbeidsmarkt. In Brussel ligt de jeugdwerkloosheid ruim boven het Uniegemiddelde, ondanks een gestage afname in de laatste vijf jaar. De arbeidsmarkt-deelname is laag voor laaggeschoolden, mensen met een migratieachtergrond, oudere werknemers en mensen met een handicap, wat doet vermoeden dat zowel structurele als groepsspecifieke factoren hun integratie op de arbeidsmarkt belemmeren, terwijl de bestaande activeringsmaatregelen niet voor alle bevolkingsgroepen even doeltreffend zijn. De werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers (55-64 jaar) blijft onder het Uniegemiddelde en de kloof met het Uniegemiddelde blijft hoog voor werknemers boven de 60 jaar. Mensen met een migratieachtergrond, met name vrouwen, hebben nog steeds te maken met een hogere werkloosheid, een lagere activiteitsgraad, meer armoede onder werkenden en overkwalificatie. Hoewel er enkele maatregelen zijn genomen om de integratie van nieuwkomers te ondersteunen en discriminatie aan te pakken, ontbreekt het nog steeds aan een gecoördineerde aanpak van de uitdagingen waarmee mensen met een migratieachtergrond worden geconfronteerd. Om de lage arbeidsmarktdeelneming aan te pakken, zijn in het kader van de "Jobdeal"-hervorming maatregelen genomen, maar het effect daarvan moet nog worden beoordeeld.
- (14) Er blijven belangrijke negatieve financiële prikkels bestaan voor het aanvaarden van werk. Hoewel de taxshift de loonwage heeft verkleind, blijft deze gemiddeld hoog bij alle loontrekkenden, met uitzondering van degenen met een zeer laag loon (50 % van het gemiddelde loon). België blijft de enige lidstaat waar de werkloosheidsuitkeringen niet in de tijd beperkt zijn, hoewel zij geleidelijk afnemen. Er zijn negatieve financiële prikkels voor personen met een ziekte- of invaliditeitsuitkering en tweede verdieners om voltijds te gaan werken. Met name alleenstaande ouders (en in mindere mate koppels met kinderen) krijgen beperkte financiële prikkels om (voltijds) te gaan werken door een combinatie van kosten en intrekking van uitkeringen. Bovendien kunnen er coördinatieproblemen ontstaan door de verdeling van de verantwoordelijkheden voor sociale bescherming tussen het federale, gewestelijke en lokale niveau. Formeel worden zelfstandigen niet door het socialezekerheidsstelsel gedekt voor werkloosheidsuitkeringen, arbeidsongevallen en beroepsziekten.
- (15) De neerwaartse trend in onderwijsprestaties in het onderwijs met leerplicht en de significante verschillen in het onderwijssysteem blijven een punt van zorg. Het percentage jongeren dat de basisvaardigheden niet beheerst, kan worden verbeterd, met name in de Franse Gemeenschap, waar dat percentage boven het OESO-gemiddelde ligt. De kloof wat betreft onderwijsresultaten als gevolg van sociaal-economische en migratieachtergrond is groot. Leraren hebben meer steun nodig om met diversiteit om te gaan, en het blijft nodig de voortdurende professionele ontwikkeling van leraren aan te passen. Hervormingen om de onderwijsresultaten te verbeteren en ongelijkheden aan te pakken, moeten worden geïntensiveerd om kennisintensieve, duurzame en inclusieve groei en sociale inclusiviteit te stimuleren. De uitrol van het "Pacte pour un Enseignement d'excellence", het vlaggenschip van de onderwijshervorming in de Franse Gemeenschap die basisvaardigheden, efficiëntie en governance moet verbeteren en ongelijkheid moet aanpakken, vordert. Besluiten over de organisatie van het werk van leerkrachten,

over het gemeenschappelijke basis-leerplan, over de status van schooldirecteuren en de verbetering van de kennis van het Frans voor nieuwkomers, zijn aangenomen en zullen van toepassing zijn met ingang van september 2020. De Vlaamse Gemeenschap voert vanaf 2019/2020 een aantal hervormingen door in het secundair onderwijs, maar vroege tracking van leerlingen blijft een zorg. De impact van deze hervormingen en maatregelen zal ook afhangen van de effectieve implementatie en monitoring ervan. Het federale parlement heeft ook de leerplichtige leeftijd verlaagd van zes tot vijf jaar. Gezien de reeds hoge uitgavenniveaus voor onderwijs zullen de hervormingen moeten worden uitgevoerd met een sterkere focus op het vergroten van de efficiëntie en effectiviteit van het systeem en het vermogen van het systeem om toekomstgerichte en arbeidsmarktrelevante competenties te leveren.

- (16) Vaardighedenmismatches en lage beroepsmobiliteit bemoeilijken de groei van werkgelegenheid en productiviteit. Ondanks verscheidene gewestelijke en federale maatregelen die zijn genomen om tekorten aan vaardigheden aan te pakken en de activering te bevorderen, onder meer in het kader van de Jobdeal-hervorming, worden in verschillende sectoren tekorten aan arbeidskrachten vastgesteld, in het bijzonder in de informatie- en communicatietechnologieën, de bouw en de gezondheidszorg. De groei van de bouwsector wordt afgeremd door een gebrek aan vaardigheden en een tekort aan arbeidskrachten. Er zijn belangrijke behoeften op het gebied van omscholing en vaardighedenverbetering van de beroepsbevolking in bepaalde sectoren. De participatie van volwassenen aan onderwijs en opleiding en beroepsmobiliteit is eveneens laag. Slechte taalvaardigheden zijn een belangrijk probleem, met name in Brussel, waar volgens het nationaal hervormingsprogramma 2019 in ongeveer 50 % van de vacatures kennis van zowel Frans als Nederlands gevraagd wordt. Het aantal afgestudeerden in het tertiair onderwijs is hoog, maar er zijn te weinig afgestudeerden in wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM). In 2016 stond België in de Unie op de 26e plaats voor STEM-afgestudeerden in het tertiair onderwijs, met een laag percentage nieuwkomers in verwante tertiaire opleidingen, met name voor vrouwen. De algemene uitvoering van het “STEM-Actieplan 2012-2020” vordert in Vlaanderen, maar het aantal STEM-afgestudeerden in het secundair onderwijs in technische en beroepstrajecten stagneert sinds 2010. De Franse Gemeenschap heeft geen STEM-beleidsstrategie en moet haar onlangs goedgekeurde “Stratégie numérique pour l’Education” voor scholen nog uitvoeren. Het tekort aan professionals met kennis op het gebied van ondernemerschap en van wetenschap, technologie, engineering en wiskunde belemmert de ontwikkeling van start-ups. Het algemene niveau van digitale vaardigheden is goed, maar is niet verbeterd. In het nationaal hervormingsprogramma 2019 wordt gewezen op het akkoord tussen Vlaanderen en Wallonië en het voorgenoemde akkoord tussen Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om de intergewestelijke arbeidsmobiliteit te verbeteren.
- (17) Onderzoek en ontwikkeling zijn geconcentreerd in een klein aantal bedrijfstakken en er is onvoldoende verspreiding van innovatie over de rest van de economie, hetgeen uiteindelijk weegt op de productiviteitsgroei. Met overheidsgeld gefinancierd onderzoek lijkt onder het Uniegemiddelde te liggen. Op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en innovatie zijn er ook gewestelijke en subgewestelijke verschillen. Volgens het Nationaal Pact voor Strategische Investerings is de versterking van de digitalisering een veelbelovende manier om de productiviteit en het innovatievermogen van België te verhogen. Dit vereist investeringen in digitale infrastructuur, met inbegrip van het nemen van effectieve maatregelen voor de succesvolle uitrol van 5G, en menselijk kapitaal en ondernemingsgeest, alsook een versnelde gebruikmaking van digitale technologie, in het bijzonder door de bedrijven die tot nog toe achterop liepen.
- (18) De kwaliteit van de weginfrastructuur verslechtert na jaren van lage overheids-investeringen. Tegelijk lijkt het onderhoud van een omvangrijk en dicht net niet kosteneffectief te zijn voor de Gewesten en gemeenten. Het Belgische wegennet is een van de meest dichtgeslibde in de Unie. De spoorweginfrastructuur is dicht en van goede kwaliteit, maar de voltooiing en verbetering ervan blijft een uitdaging en er is vooral rond Brussel en bij de toegang tot de havens van Antwerpen en Zeebrugge sprake van congestie. Er zijn significante investeringen gepland in infrastructuur voor voorstedelijk spoorvervoer en in signalisatie, maar deze worden met name afgeremd door de regels voor de toewijzing van budgettaire middelen tussen de Gewesten. Bovendien beperken verstorende prikkels en belemmeringen voor concurrentie en investeringen in het binnenlandse personenvervoer over het spoor en interstedelijk busvervoer de vraag naar en het aanbod van alternatieve koolstofarme openbaarvervoerdiensten. De toenemende congestie is gedeeltelijk te verklaren door de voortdurende toename van personenauto's, gestimuleerd

door tolvrije snelwegen, de aftrek voor bedrijfswagens en lage milieubelastingen. Hoge transactiebelastingen op vastgoed en de bedrijfswagenregeling hebben een negatieve invloed op de mobiliteit. De kwaliteit van het spoorvervoer is gedaald en in het aanbod van openbaar stads- en streekvervoer is met name in Wallonië ruimte voor verbetering, waar toegang tot werkgelegenheid een grote beperking voor werkzoekenden vormt. Volgens het nationale hervormingsprogramma 2019 zijn in alle Gewesten belangrijke investeringen en hervormingen aan de gang, terwijl op federaal niveau en in samenwerking met de Gewesten de voltooiing van het voorstedelijk spoorwegnet rond Brussel vordert. België heeft de wet tot openstelling van de binnenlandse spoorwegdiensten goedgekeurd, maar het aandeel van het personenvervoer dat wordt aangeboden in het kader van openbaredienstverplichtingen in het kader van een onderhands gegunde opdracht blijft in België zeer hoog. Particuliere bedrijven voor busvervoer mogen geen interstedelijk busvervoer verrichten. De taxiregelgeving verschilt van gemeente tot gemeente. Hoewel de Gewesten hun eigen mobiliteitsplannen hebben ontwikkeld, verhindert een complexe coördinatie een consistente visie op mobiliteit binnen België en mogelijk met grenssteden en -regio's. De spoorwegregulator heeft de ruimte om het bereik van zijn regulerende activiteiten verder te ontwikkelen.

- (19) Er zijn substantiële investeringen nodig om de energietransitie te ondersteunen. De renovatie van het oude gebouwenbestand, dat dateert van vóór de invoering van de energienormen, zal bijdragen aan het behalen van de emissiereductiedoelstellingen voor 2020 en 2030. De uitrol van alternatieve brandstof is vrij laag. Er is behoefte aan grote investeringen in elektriciteitsproductie, interconnectiecapaciteit, slimme netten, opslag en energie-efficiëntie.
- (20) Ondanks de inspanningen van de regering hebben bedrijven nog steeds te kampen met administratie- en regeldruk die weegt op het ondernemerschap. De belastingheffing is verlicht voor startende en kleine bedrijven, maar blijft complex voor financiële beleggingen. België heeft zijn vennootschapsrecht hervormd, het aantal rechtsvormen voor ondernemingen verminderd, de juridische elektronische communicatie vergemakkelijkt, de minimum-kapitaalvereisten verlaagd en, volgens het nationale hervormingsprogramma 2019, de insolventiewet hervormd om er met name de vrije beroepen in op te nemen. Ondanks deze inspanningen zijn er echter lange wachttijden voor bouwvergunningen, is de registratie van onroerend goed duur en duren gerechtelijke procedures lang. De bestuursrechtspreek staat voor uitdagingen als gevolg van een gebrek aan middelen en lange procedures, die aanzienlijke vertragingen veroorzaken, met name voor bouwvergunningen, maar ook voor aanbestedingsprocedures. Bovendien is de coördinatie op het gebied van klimaat-, energie-, digitaliserings- en vervoersbeleid complex en voor verbetering vatbaar. De samenwerking tussen de douanediensten en de markttoezichtautoriteiten is niet optimaal, hetgeen het risico vergroot dat niet-conforme goederen via Belgische grenzen de Unie binnenkomen. De effectbeoordeling zou beter kunnen worden geïntegreerd in het beleidsvormingsproces. De kwaliteit van de digitale openbare diensten voor bedrijven is laag. De gebrekkige digitalisering van justitie blijft een ernstige uitdaging, met name wat het verzamelen van gegevens betreft. De voltooiing van de digitalisering van justitie is een belangrijke voorwaarde voor verdere verbetering van de kwaliteit van het rechtssysteem, zoals het actualiseren van bedrijfsprocessen en een beter beheer van personele en financiële middelen bij rechtbanken.
- (21) Belemmeringen voor de concurrentie en voor investeringen in verscheidene zakelijke diensten belemmeren de groei en productiviteit. Het percentage nieuwe dienstverleners die tot de markt toetreden, ligt significant onder het Uniegemiddelde, terwijl de winstpercentages boven het Uniegemiddelde liggen. Uit de restrictiviteitsindicator van de Commissie blijkt dat de Belgische regelgeving voor accountants, belastingadviseurs, architecten en vastgoedmakelaars aanzienlijk restrictiever is dan het Uniegemiddelde. Een recentelijk aangenomen wet heeft nieuwe vereisten ingevoerd voor octrooigemachtigden. Het Federaal Planbureau schat dat een ambitieuze vermindering van de regeldruk voor juridische diensten, boekhouddiensten en architectuurdiensten zou leiden tot een toename van de arbeidsproductiviteit. De gereguleerde notaristarieven voor vastgoedtransacties zijn aanzienlijk en komen bovenop de hoge registratierechten. De hervorming van de ambachtelijke beroepen in de Gewesten loopt niet gelijk. De detailhandel kampt nog steeds met operationele beperkingen die de productiviteit belemmeren en investeringen ontmoedigen. De supermarktbranche laat een suboptimaal niveau van concurrentie zien, voornamelijk als gevolg van de hoge mate van concentratie en de lage dynamiek inzake in- en uittrading op de markt. Volgens de restrictiviteitsindicator voor de detailhandel (RRI) is België de op vijf na meest restrictieve lidstaat wat betreft de operationele omgeving voor de detailhandel. In het nationale hervormingsprogramma 2019 wordt de aandacht gevestigd op de recente hervormingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om de vestiging van detailhandelszaken te vergemakkelijken. De markt voor telecommunicatie wordt gekenmerkt door een hoge mate van concentratie (nog versterkt door recente overnames) en door zwakke concurrentie. Dit wordt ook geïllustreerd door relatief hoge prijzen voor vaste diensten in vergelijking met vergelijkbare landen. Wat vaste

netwerken betreft wordt de detailhandelsmarkt gekenmerkt door geografisch afgebakende duopolies van de gevestigde onderneming en de kabelexploitanten. Dit kan belemmeringen opleveren voor de aanbidding van vastemobiele convergente gebundelde diensten door sommige exploitanten. In het nationale hervormingsprogramma 2019 wordt de aandacht gevestigd op de hervorming van het economisch recht om de naleving van het concurrentierecht en de werking van de Belgische Mededingingsautoriteit te verbeteren door de procedures efficiënter te maken en de kans op verdere geschillen voor het Marktenhof te verkleinen. De Belgische Mededingingsautoriteit beschikt over beperkte middelen in vergelijking met de mededingingsautoriteiten van andere lidstaten.

- (22) De programmering van de Uniemiddelen voor de periode 2021-2027 zou kunnen bijdragen tot het aanpakken van een aantal van de in de aanbevelingen geconstateerde leemten, met name op de gebieden die worden behandeld in bijlage D bij het landverslag 2019. Hierdoor zou België in staat zijn deze middelen zo goed mogelijk te gebruiken met betrekking tot de geïdentificeerde sectoren, rekening houdend met de gewestelijke verschillen.
- (23) In de context van het Europees Semester 2019 heeft de Commissie een brede analyse van het economische beleid van België verricht; deze analyse is gepubliceerd in het landverslag 2019. Voorts heeft de Commissie zowel het stabiliteitsprogramma 2019 als het nationale hervormingsprogramma 2019 doorgelicht en onderzocht welk gevolg is gegeven aan de aanbevelingen die in eerdere jaren tot België zijn gericht. Daarbij heeft de Commissie niet alleen gekeken naar de relevantie ervan voor een houdbaar begrotings- en sociaal-economisch beleid in België, maar is zij ook nagegaan of de Unieregels en -richtsnoeren in acht zijn genomen, gezien de noodzaak de algehele economische governance van de Unie te versterken door middel van een inbreng op Unieniveau in toekomstige nationale besluiten.
- (24) In het licht van deze beoordeling heeft de Raad het stabiliteitsprogramma 2019 onderzocht en zijn advies ⁽⁸⁾ daarover is met name in de onderstaande aanbeveling 1 weergegeven,

BEVEELT AAN dat België in 2019 en 2020 de volgende actie onderneemt:

1. Ervoor zorgen dat het nominale groeipercentage van de netto primaire overheidsuitgaven in 2020 niet boven de 1,6 % uitkomt, hetgeen neerkomt op een jaarlijkse structurele aanpassing van 0,6 % van het bbp. Eventuele meevallers gebruiken om de overheidsschuldquote sneller te verminderen. De hervormingen voortzetten om de budgettaire houdbaarheid van de stelsels voor langdurige zorg en pensioenen te waarborgen, onder meer door de mogelijkheden voor vervroegde uittreding uit de arbeidsmarkt te beperken. De samenstelling en efficiëntie van de publieke uitgaven verbeteren, met name door middel van uitgaventoetsingen, en de coördinatie van het begrotingsbeleid door alle overheidsniveaus verbeteren om ruimte te creëren voor openbare investeringen.
2. De hindernissen om te werken wegnemen en de doeltreffendheid van een actief arbeidsmarktbeleid versterken, met name voor laagopgeleiden, oudere werknemers en mensen met een migratieachtergrond. De prestaties en de inclusiviteit van de onderwijs- en opleidingssystemen verbeteren en de vaardighedenmismatches aanpakken.
3. Het investeringsgerelateerde economische beleid toespitsen op duurzaam vervoer, met inbegrip van verbetering van de spoorweginfrastructuur, decarbonisatie en energietransitie en onderzoek en innovatie, met name op het gebied van digitalisering, rekening houdend met regionale verschillen. De groeiende mobiliteitsuitdagingen aanpakken door de prikkels te versterken en belemmeringen weg te nemen om de vraag naar en het aanbod van collectief vervoer en vervoer met lage emissies te vergroten.
4. De regel- en administratiedruk verminderen om ondernemerschap te stimuleren en de belemmeringen voor concurrentie in de dienstensector op te heffen, met name voor telecommunicatie-, detailhandels- en professionele diensten.

Gedaan te Brussel, 9 juli 2019.

Voor de Raad
De voorzitter
M. LINTILÄ

⁽⁸⁾ Op grond van artikel 5, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1466/97.